

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"КРАЇНОЗНАВСТВО"
для слухачів підготовчого відділення

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян.

Протокол № 8 від 10.03.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладач Некрилова О. Л.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Країнознавство" для слухачів підготовчого відділення : [Електронне видання] / уклад. О. Л. Некрилова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 59 с. (Укр. мов., рос. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій та практичних занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для слухачів підготовчого відділення.

Вступ

Програма навчальної дисципліни "Країнознавство" складена для іноземних слухачів підготовчого відділення, які здобуватимуть вищу освіту за різними спеціальностями в навчальних закладах України.

Навчальна дисципліна "Країнознавство" – це поєднання різноманітних відомостей про ту чи іншу державу, що розглядаються у процесі вивчення мови (чи у зв'язку з вивченням мови). Ця навчальна дисципліна ставить за мету ознайомлення слухачів із загальними відомостями про Україну – її територію, кордони, адміністративний устрій, столицю, символи української державності (герб, прапор, гімн), із населенням України (кількість та національний склад), природними умовами України (природно-кліматичні зони), основними етапами історії держави, політичною та економічною системами сучасної України, системою освіти, з великими містами України, українською культурою та мистецтвом, традиціями, звичаями та обрядами, видатними діячами та найвідомішими українцями, і, звичайно ж, зі Слобожанщиною та її центром – містом Харків.

Сучасні країнознавчі матеріали збагачують знання про Україну конкретними та переконливими відомостями з різних сфер суспільного життя; слугують джерелом інформації для мовленнєвої діяльності: на їх основі можна зіставляти соціокультурні явища, робити висновки, прослідковувати зміни, виявляти тенденції; показують реальне функціонування мовних засобів у країнознавчих текстах, дають можливість не тільки ілюструвати та синтезувати, але й активізувати лексичний і граматичний матеріал у висловлюваннях, які мають країнознавчий зміст. Присутність країнознавчої тематики в навчально-методичному комплексі суттєво підвищує мотивацію іноземних студентів до вивчення російської мови, сприяє формуванню загальної культури майбутнього фахівця.

Програма навчальної дисципліни "Країнознавство" є засобом управління навчальним процесом за вказаним предметом і містить: мету навчання, що зумовлена комунікативними потребами студентів-іноземців; конкретний навчальний матеріал за темами.

1. Опис навчальної дисципліни

Країнознавство – це навчальна дисципліна, яка ознайомлює іноземних студентів із сучасною українською дійсністю, культурою безпосередньо через російську мову і в процесі її вивчення. Мета навчальної дисципліни – забезпечення комунікативних компетентностей в актах міжкультурної комунікації, передусім – через адекватне сприйняття мови співрозмовника і розуміння оригінальних текстів. Вона передбачає вивчення країнознавчого матеріалу російською мовою через лексичні одиниці цієї мови. Навчальна дисципліна сприяє: розвитку аудіювання російською мовою, розвитку навичок усного мовлення (монологічного та діалогічного) російською мовою, розвитку навичок читання текстів країнознавчого характеру, розвитку соціокультурної освіти студентів, без якої неможливе спілкування, а також розуміння історії, культури, традицій і звичаїв України.

Вивчення навчальної дисципліни "Країнознавство" здійснюється протягом II семестру на підготовчому відділенні. Програма структурована в один модуль, до складу якого входять 3 блоки змістових модулів і 18 тем.

Програмою передбачено 44 навчальних години аудиторних занять відповідно до кількості годин навчального плану для підготовчих факультетів, з яких 6 – лекційних і 38 – практичних занять; самостійна робота студента – 31, у тому числі індивідуальна робота – 8.

Розподіл обсягу навчальної роботи студента за видами навчальної роботи

(за робочими навчальними планами підготовчого відділення)

Усього, годин	Семестри (кількість)	Аудиторні	У тому числі		Самостійна робота	У тому числі		Контрольні роботи (кількість)	Іспит (семестр)	Залік (семестр)
			Лекції	Практичні		Індивідуальна робота				
80	1	44	6	38	31	8	3	–	2	

Програма складена згідно з планом для підготовчих факультетів, відповідно до рекомендацій навчально-методичної комісії з підготовки іноземних громадян Міністерства освіти і науки України.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головна практична **мета** навчальної дисципліни – забезпечення міжкультурної компетентності студентів, насамперед, через адекватне сприйняття мови співрозмовника та оригінальних текстів, ознайомлення студентів із духовними цінностями українського народу, підвищення рівня загальної культури.

Освітня та пізнавальна мета навчальної дисципліни – сприяти систематичному формуванню країнознавчої компетентності іноземних слухачів підготовчого відділення, ознайомлення студентів-іноземців із сучасною незалежною українською державою, з її географічним і економічним становищем, історією, природними умовами, національно-культурною специфікою, особливостями суспільно-політичного життя, державним устроєм, із населенням і культурою України в цілому та Слобожанщини зокрема, традиціями та звичаями українського народу, а також залучення іноземних студентів до поважного ставлення до України та її народу. Освітня та пізнавальна мета навчальної дисципліни реалізується лише за умови досягнення студентами певного рівня володіння мовою, тому паралельно реалізується і комунікативна мета.

Комунікативна мета навчання: накопичення і збагачення лексичного запасу; формування навичок і вмінь мовленнєвої діяльності в соціокультурній сфері спілкування, за якою текст є головною одиницею навчання; ознайомлення із системою понять і категорій, які готують студента до слухання та конспектування лекцій, навчання міжкультурної комунікації, формування і розвиток лінгвокультурних умінь і навичок, стимулювання пізнавальних інтересів, розвиток творчої активності та формування професійного володіння російською мовою як іноземною в процесі вивчення країнознавчого матеріалу. Вивчення живої мови як засобу спілкування неможливе без одночасного вивчення культури народів країни досліджуваної мови.

Міждисциплінарні зв'язки забезпечуються встановленням паралелі між знаннями й уміннями студентів із практичного курсу російської мови,

географії, історії, економіки, інформатики. Країнознавство будується на основі знань, які студенти одержали в процесі вивчення зазначених дисциплін. Оскільки навчальна дисципліна викладається російською мовою, то вона нерозривно пов'язана з практичним володінням усіма аспектами мови – фонетикою, граматикою, лексикою, синтаксисом.

Вивчення навчальної дисципліни ставить перед викладачем і студентом **низку завдань**: розкрити роль країнознавчої компетентності в реалізації адекватного спілкування та взаєморозуміння представників різних культур; засвоїти знання, формувати вміння, навички в оволодінні мовою і мовленнєвою діяльністю як інструментом надбання спеціальності та в формуванні комунікативної компетентності: лінгвістичної, соціолінгвістичної, прагматичної, сприяти формуванню соціокультурної, комунікативної, мовленнєвої, мовної та предметної компетентностей; формувати та розвивати мовні навички: розвивати лексичні навички у межах досліджуваної тематики та проблематики спілкування, розширювати активний словниковий запас за рахунок ротації вивченої лексики та її використання в нових мовних ситуаціях; оволодіти загально-вживаною лексикою, що дозволяє реалізовувати конкретні цілі мовної комунікації (усної та письмової); оволодіти соціокультурними знаннями та вміннями (географічне положення, адміністративний поділ, населення, карта, політичний устрій, освіта, історія, традиції і звичаї, видатні особистості, культура). А також формувати у студентів знання про сучасну Україну, її традиції, культуру, питання сучасного життя, державний устрій, розширювати загальний кругозір студентів на основі вивчення широкої тематики про Україну; прищеплювати студентам шанобливе ставлення до культури іншого народу; вдосконалювати практичну підготовку студентів із російської мови за рахунок розширення словникового запасу за допомогою країнознавчої тематики; зміцнювати міжпредметні зв'язки циклу гуманітарних та економічних дисциплін; формувати вміння використовувати країнознавчу інформацію у майбутній фаховій роботі.

Об'єкт навчальної дисципліни – держава Україна.

Предметом навчальної дисципліни є мовні реалії країнознавчої спрямованості, які пов'язані з найважливішими подіями, культурно-історичними і соціальними асоціаціями, з географічними поняттями, особливостями національної культури, суспільно-політичного життя, державним устроєм, економікою, традиціями і звичаями України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є навчальний матеріал, поданий у вигляді текстів із навчальних посібників, зазначених у програмі. Програма складається з тем, у яких ураховано специфіку довузівської підготовки студентів-іноземців.

Компетентності студента, які будуть сформовані в результаті освоєння дисципліни:

лінгвістична: володіння системою лінгвістичних знань, яка включає у себе знання основних фонетичних, лексичних, граматичних, словотворчих явищ і закономірностей функціонування російської мови як іноземної, її функціональних різновидів;

міжкультурна: уявлення про етичні та моральні норми поведінки, прийняті в соціумі, про моделі соціальних ситуацій, типові сценарії взаємодії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: основні історичні події України; географічне положення і природні умови; національний і соціальний склад населення; державний устрій; культурні традиції та звичаї, історію та культуру Слобожанщини, досягнення харківських науковців у різних галузях науки, видатних діячів Слобожанщини; мати уявлення про сучасний стан суспільно-політичного життя, економіку, культурні явища.

вміти: використовувати засоби мови у процесі спілкування; виконувати завдання, запропоновані для самостійного вивчення, у ході цього проявити вміння користуватися довідковою літературою; володіти: навичками лінгвокраїнознавчої компетентності, що є необхідною умовою для участі в міжкультурній комунікації, працювати з соціокультурною інформацією, застосовувати ці знання у побутовій, навчально-професійній і соціокультурній сферах; обговорювати актуальні питання історії, зовнішньої і внутрішньої політики Української держави, бути готовим до толерантного сприйняття соціальних і культурних відмінностей, шанобливого і дбайливого ставлення до історичної спадщини та культурних традицій України, виявляти повагу і терпимість до представників "іншої" культури.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів, вміння використовувати друковані, мультимедійні джерела країнознавчої інформації, а також ресурси мережі Інтернет. Підсумком індивідуальної роботи студентів можуть бути письмові або усні реферати, а також

презентації із запропонованої проблематики з використанням для цього сучасних комп'ютерних технологій.

Основна увага у процесі викладання навчальної дисципліни приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, які отримують студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності		Складові компетентності
1	2	3
Комунікативна	Лінгвістична	Знати семантику мовних одиниць різних рівнів; уміти використовувати в мовленні лексичні, фонетичні та граматичні мовні засоби; знати форми, значення, норми вживання і мовну функцію граматичного явища; здійснювати успішний вибір граматичної структури відповідно до комунікативної мети висловлювання; уміти подолати граматичні труднощі в процесі комунікативної взаємодії з партнером по спілкуванню
	Соціолінгвістична	Адекватно обирати та ефективно використовувати мовні форми відповідно до комунікативного контексту
	Соціокультурна	Формувати глобальні уявлення про світ, про культуру країни досліджуваної мови; бути здатним і готовим до здійснення діалогу культур; знати національні та культурні особливості соціальної і мовної поведінки носіїв мови; вміти гнучко використовувати різноманітні комунікативні стратегії у процесі спілкування з представниками інших культур; мати здатність вирішувати проблемні ситуації, які можуть виникнути у партнерів по спілкуванню в зв'язку з культурними відмінностями;

1	2	3
		орієнтування особистості у певній культурі, через яку людина сприймає світ
	Дискурсивна	Знати правила побудови висловлювань, вміти використовувати їх для вирішення різних комунікативних завдань: висловлювання власної думки, переконання, аргументації, пояснення; ефективно використовувати та правильно інтерпретувати мовні одиниці у процесі комунікації; мати здатність організувати лексичний та граматичний матеріал у зв'язний текст; володіти засобами когезії
Комунікативна	Соціальна	Мати готовність і бажання взаємодіяти з іншомовними партнерами по спілкуванню; формувати толерантне ставлення до представників інших культур

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Загальне положення України

Тема 1. Україна на карті світу

Географічне положення України. Площа країни. Кордони. Столиця. Природні умови. Рельєф. Моря та ріки. Клімат. Корисні копалини. Тваринний світ.

Тема 2. Україна – суверенна демократична держава

Державний устрій. Форма правління. Конституція України. Органи влади. Адміністративно-територіальний устрій сучасної України.

Тема 3. Символи української державності

Український герб. Походження і значення тризуба. Прапор України. Глибокі історичні традиції національних кольорів – синього та жовтого. Гімн країни.

Тема 4. Народне господарство України

Сільське господарство, промисловість країни.

Тема 5. Народ України

Кількість населення, національний склад населення України.

Тема 6. Київ – столиця України. Міста України

Київ – столиця України. Знайомтеся: Одеса, Львів, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Полтава, Харків.

Тема 7. Система освіти в Україні

Дошкільне виховання, шкільне, вища освіта. Види вищих навчальних закладів. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.

Тема 8. Шевченко Т. Г. – великий український поет

Дитинство поета, навчання в Академії мистецтв, створення поетичної збірки "Кобзар", творча спадщина поета. Т. Шевченко і Харків.

Змістовий модуль 2

Історія, культура та традиції Слобожанщини

Тема 9. Слобожанщина

Слобожанщина (історико-географічна довідка). Перші мешканці Слобідської України. Походження слова "слобода". Слобожанщина – багатонаціональний край.

Тема 10. Харків – центр Слобожанщини

Заснування Харкова. Харків у роки Великої Вітчизняної війни. Харків сучасний (центр міста, площа Конституції, Сад Шевченка, музеї, театри). Символи Харкова.

Тема 11. Видатні діячі Слобожанщини

Багалій Д. І. – відомий історик. Барабашов М. П. – видатний астроном. Бекетов О. М. – видатний архітектор. Каразін В. Н. – учений. Сім'я Алчевських.

Тема 12. Музеї Слобожанщини

Харківський історичний музей. Чугуївський художньо-меморіальний музей Рєпіна І. Ю. Харківський музей природи. Літературно-меморіальний музей Сковороди Г. С.

Тема 13. Великий Слобожанський ярмарок

Міжнародний торговельно-розважальний захід – Великий Слобожанський ярмарок.

Змістовий модуль 3

Українські свята, традиції та звичаї

Тема 14. Духовна культура українського народу

Декоративно-прикладне мистецтво. Секрети вишивання. Український рушник. Стародавня традиція – розпис яєць. Писанки.

Тема 15. Національний одяг

Елементи українського одягу, вишивка, верхній одяг, жіночі та чоловічі головні убори.

Тема 16. Українська національна кухня

Основні продукти харчування українців. Національні українські страви.

Тема 17. Українські свята

Новий рік. Свято Різдва Христового. Масляна. Великодень.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей. Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок навчальної дисципліни,

який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Розподіл обсягу навчальної роботи студента за видами навчальної роботи (за робочими навчальними планами підготовчого відділення) (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Розподіл обсягу навчальної роботи студента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
	виконання індивідуальних завдань	підготовка до занять				
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Загальне положення України						
<i>Тема 1.</i> Україна на карті світу	6	2	2	–	1	1
<i>Тема 2.</i> Україна – суверенна демократична держава	3	–	2	–	–	1
<i>Тема 3.</i> Символи української державності	3	–	2	–	–	1
<i>Тема 4.</i> Народне господарство України	3	–	2	–	–	1
<i>Тема 5.</i> Народ України	3	–	2	–	–	1
<i>Тема 6.</i> Міста України	6	–	2	–	2	2
<i>Тема 7.</i> Система освіти в Україні	6	–	4	–	–	2
<i>Тема 8.</i> Шевченко Т. Г. – великий український поет	3	–	2	–	–	1

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7
<i>Контрольна робота ЗМ 1</i>	1	–	–	1	–	–
Разом за змістовим модулем 1	34	2	18	1	3	10
Змістовий модуль 2 Історія, культура та традиції Слобожанщини						
<i>Тема 9. Слобожанщина</i>	5	2	2	–	–	1
<i>Тема 10. Харків – центр Слобожанщини</i>	5	–	2	–	2	1
<i>Тема 11. Видатні діячі Слобожанщини</i>	3	–	2	–	–	1
<i>Тема 12. Народна творчість Слобожанщини</i>	4	–	2	–	1	1
<i>Тема 13. Музеї Слобожанщини</i>	3	–	2	–	–	1
<i>Контрольна робота ЗМ 2</i>	1	–	–	1	–	–
Разом за змістовим модулем 2	21	2	10	1	3	5
Змістовий модуль 3 Українські свята, традиції та звичаї						
<i>Тема 14. Духовна культура українського народу</i>	6	2	2	–	–	2
<i>Тема 15. Національний одяг</i>	3	–	2	–	–	1
<i>Тема 16. Українська національна кухня</i>	5	–	2	–	1	2
<i>Тема 17. Українські свята</i>	8	–	4	–	1	3
<i>Контрольна робота ЗМ 3</i>	1	–	–	1	–	–
Разом за змістовим модулем 3	23	2	10	1	2	8
Проведення заліку	2	–	–	2	–	–
Усього годин за модулем	80	6	38	5	8	23

5. Теми лекцій

Лекція – це логічно викладений, системно послідовний комплекс усних методів навчання (інформаційне повідомлення, пояснення, розповідь, бесіда), спрямований на реалізацію студентами репродуктивної або продуктивної творчої активності.

Теми лекцій надані в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Теми лекцій

№ п/п	Зміст	Кількість годин
1	Україна на карті світу	2
2	Слобожанщина	2
3	Духовна культура українського народу	2
Усього		6

5.1. Приклади типових лекцій за темами

Змістовий модуль 1 Загальне положення України

Україна на карті мира

Современная Украина – государство, которое расположено в Восточной Европе. Его площадь 603 тыс. кв. км (тысяч квадратных километров). Это больше, чем территория Великобритании, Бельгии, Греции, Нидерландов, Португалии и Швейцарии вместе взятых. Земли Украины протянулись с востока на запад на 1 300 км, а с севера на юг – на 900 км. Общая протяженность ее границ составляет около 6,5 тыс. км. В ней проживает более 45 миллионов человек. По численности населения она сопоставима с такими странами, как Франция, Великобритания, Италия.

Украина стала независимым государством в 1991 году.

24 августа 1991 года парламент Украины (Верховная Рада) принял Акт провозглашения государственной независимости Украины. 1 декабря 1991 года, на референдуме, абсолютное большинство населения Украины проголосовало за создание независимого государства.

Украина граничит на западе с Польшей, Словакией, Венгрией, на юго-западе – с Румынией и Молдавией, на севере – с Белоруссией, на северо-востоке с Российской федерацией. На юге Украина омывается Черным и Азовским морями.

Столица Украины – город Киев, расположенный на реке Днепр, в центральной части страны. Его население – 2 млн 700 тыс. человек. Вторым по численности населения городом страны является Харьков.

Административно Украина делится на 24 области. Украина – многонациональная страна, большинство населения составляют украинцы – около 78 %. По религиозной принадлежности большинство населения исповедует православное христианство. Также распространены протестантизм, католицизм, ислам, иудаизм и некоторые другие религии.

В Украине есть регионы с разными природно-географическими условиями и культурно-историческими традициями. Та часть страны, которая находится восточнее реки Днепр, называется Левобережной Украиной, западнее – Правобережной. На Левобережье выделяются, прежде всего, такие исторические регионы, как Слободская Украина, Донбасс (Донецкая и Луганская области). Харьков является крупнейшим городом Левобережной Украины, центром Слободской Украины. На Правобережье выделяются следующие исторически сложившиеся регионы – Галиция (с центром во Львове), Волынь (с центром в Луцке), Буковина (с центром в Черновцах), Закарпатье (с центром в Ужгороде).

Около 70 % граждан Украины проживают в городах. Промышленность является основой украинской экономики. Украина входит в число ведущих мировых производителей стали, чугуна, некоторых видов продукции машиностроения.

В составе Советского Союза, а еще раньше Российской империи, она была одним из наиболее развитых в промышленном отношении регионов. Между тем, в прошлом Украина известна прежде всего своим сельским хозяйством, богатыми и плодородными почвами. В XIX веке Украину часто называли "житницей Европы", поставлявшей ей хлеб.

Хотя современная Украина как независимое государство существует с 1991 года, украинская государственность опирается на многовековую историческую традицию. Эта традиция формировалась в Киевской Руси в IX – XII вв. (девятом – двенадцатом веках), в Галицко-Волынском княжестве в XII – XIII вв. (двенадцатом – тринадцатом веках),

в гетманском казацком государстве в XVII – XVIII (семнадцатом – восемнадцатом) веках, в Украинской Народной Республике и Государстве Павла Скоропадского, а также практикой Украинской Советской Социалистической Республики в составе СССР в XX (двадцатом) веке. Богатая материальная и духовная культура этих государственных образований является основой того достойного вклада, который внес украинский народ в развитие мировой цивилизации. Долгое время украинские земли входили в состав иных государств: Литвы, Польши, России (Советского Союза), Австро-Венгрии. Для развития украинской национальной культуры и языка, консолидации украинского народа это создавало множество препятствий и трудностей. Интенсивные межнациональные контакты вели к взаимообогащению культур этих стран. В разные периоды народы совместно решали многие общие исторические задачи.

Украина признана большинством стран. Она является членом Организации Объединенных Наций, Международного валютного фонда, Совета Европы, Всемирной торговой организации, Организации Черноморского экономического сотрудничества. Развиваются отношения с Евросоюзом и НАТО.

Особенностью Украины является ее "пограничный" характер. Ее соседями являются Западный мир (Европа), Россия и другие постсоветские страны, мусульманский Восток. Это вызывает различное отношение к внешнеполитическим вопросам среди населения регионов.

С первых лет независимости Украина задекларировала многовекторную внешнюю политику. Ее суть – развитие отношений со всеми странами, отсутствие основного стратегического партнера.

Змістовий модуль 2

Історія, культура та традиції Слобожанщини

Слобожанщина

Слобожанщина – один из регионов Украины, который появился в степных районах на протяжении XVII – XVIII вв. До XVII в. земли нынешней Слободской Украины были частью так называемого "Дикого поля", малозаселенного вследствие постоянных набегов крымских татар. Термин "слобода" происходит от слова "свобода". "Свободы", или льготы (освобождение от налогов и повинностей), предоставлялись

переселенцам, которые приходили на эти земли. Населенные пункты, которые они основывали, стали называться слободами.

Активное заселение этих земель началось со середины XVII в., со времен освободительной войны под руководством Богдана Хмельницкого. Большинство переселенцев было украинцами. Приходя на эти земли, они приносили с собой и казацкие традиции. Постепенно здесь сложилось 5 казацких полков: Сумской, Ахтырский, Харьковский, Изюмский и Острогожский. Каждый из этих полков был одновременно и воинской казацкой частью, и территориальным округом. Полки делились на сотни. Полками командовали полковники, а сотнями – сотники.

Развивалось земледелие, скотоводство, различные ремесла, торговля, и военные опорные пункты. Харьков, Сумы, Ахтырка стали городскими торгово-ремесленными центрами.

Реки играли важную роль в заселении Слобожанщины. Славяне всегда селились там, где было больше воды. Реки не только были источниками, обеспечивающими земледелие, но и играли роль дорог, соединяющих районы Украины.

Кроме русских и украинцев, которые составляли основную часть переселенцев, в Слободскую Украину пришли еще волохи, калмыки, сербы, цыгане и евреи. Проживало здесь и небольшое количество поляков и греков. В конце XVII в. в этом регионе жили около 30 000 казаков, в начале XVIII в. население Слобожанщины выросло до 300 000 человек.

Сейчас Слобожанщина – это регион с мощной промышленностью и развитым аграрным сектором, большим культурным и научным потенциалом. Некоторые земли Слобожанщины находятся за пределами государства Украина – в России. Основная же часть территорий Слобожанщины – это нынешние Харьковская и Сумская области, часть Луганской и Донецкой областей Украины. Центром Слободской Украины является город Харьков.

Харьков был основан в 1654 г. На харьковское городище пришли 37 семей переселенцев, которые построили крепость для защиты от набегов татар. Крепость располагалась на холме, между реками Харьков и Лопань. Вскоре на землях, прилегающих к крепости, из различных слобод – Змиева, Хорошева, Печенег и др. сложился Харьковский полк. По составу населения Харьков был украинским городом, в 1656 году здесь проживало 2 000 человек. Больше всего здесь проживало казаков,

занимавшихся земледелием, скотоводством и военным делом, но в отличие от других городов Слобожанщины в Харькове было много ремесленников, благодаря которым город превращался в торгово-промышленный центр. От названий различных профессий получили названия улицы Харькова. Например, Рымарская, Коцарская, Чеботарская, Кузнечная.

Важную роль в жизни города играли ярмарки, на которые приезжали люди с разных концов Слобожанщины. Земля и строительные материалы были очень дешевы, поэтому город быстро рос и развивал свою культуру.

В XVIII в. Харьков стал крупнейшим городом Слобожанщины. Здесь работало много школ, а в 1726 году в городе был открыт Коллегиум. Позже он получил статус Академии, здесь обучали философии, богословию, славянскому, греческому, латинскому, а потом французскому и немецкому языкам и другим наукам. Обучение велось на русском языке. Здесь преподавал великий украинский философ Григорий Сковорода.

В 1805 г. в Харькове был основан первый в Украине университет. Харьков стал центром просвещения и культуры. Открывались новые гимназии и духовные учебные заведения. В Харькове было положено начало украинской журналистике – стали выходить первые украинские периодические издания. В Харькове работал известный украинский писатель Г. Ф. Квитка-Основьяненко, популярность которого сделала Харьков литературным центром.

В начале XIX в. в городе открываются фабрики и заводы, строится железная дорога.

Харьков – город революционного движения. В декабре 1917 г. здесь на Всеукраинском съезде Советов была провозглашена Советская власть на Украине.

С 1919 по 1934 г. Харьков являлся столицей Украины. Это были годы украинизации и короткий период бурного расцвета украинской литературы и искусства.

С Харьковом 1920-х – 30-х годов связаны жизнь и творчество Александра Довженко, Павла Тычины, Леся Курбаса, Остапа Вишни, Владимира Сосюры, Юрия Яновского.

В годы Второй мировой войны Харьков очень сильно пострадал. На Харьковщине проходили одни из самых кровопролитных сражений советско-немецкого фронта.

Сейчас Харьков – второй по количеству жителей город Украины. Это самый крупный промышленный и научный центр страны, город со славным прошлым и большим будущим.

Змістовий модуль 3

Українські свята, традиції, та звичаї

Духовна культура українського народу

Задание 1. Найдите в словаре и запишите новые слова и словосочетания:

обычай, обряд, быт → бытовой, цикл, христианство → христианский, предшествовать, пост → постный, душа, указ, урожай, засеять, засевание, канун, накануне, гадать, гадание, вещей, предсказывать, предсказание, чучело, карнавал, прощать – простить, обида, ритуал, ритуальный, хоровод, пляска, плясать = танцевать.

Хата = дом.

Духовная культура украинского народа

Украинский народ создал свою национальную культуру, которая передавалась от поколения к поколению и сохраняла определённые черты. Эта культура выражена в материальной и духовной формах.

Одной из давних форм духовной культуры народа являются народные обычаи и обряды. Они, как и родной язык, объединяют людей в один народ. Различают два вида обрядов – календарно-бытовые и семейные.

Календарно-бытовые обычаи и обряды связаны с календарными циклами (зимой, весной, летом, осенью).

Зима особенно богата на праздники. Зима для сельского жителя – время отдыха. Среди зимних праздников украинцев выделяется период святок с главными событиями Рождества, Нового года и Крещения.

Праздник Рождества Христова (7 января) пришёл на Русь вместе с христианством и стал одним из основных христианских праздников. Рождеству предшествует сорокадневный Рождественский пост. Запрещается есть мясо, сливочное масло, молоко, яйца. Главная цель поста – духовное очищение человека, чтобы встретить праздник с чистой душой.

В Украине Рождество начинают праздновать в Свят (Святой) вечер 6 января. За стол можно садиться с появлением на небе первой звезды. Всего на столе в Свят вечер должно быть 12 постных блюд. Постные блюда – это блюда, в которых нет продуктов животного происхождения.

А вот на само Рождество Христово (7 января) готовят большой семейный ужин. Пост окончился, поэтому на столе могут быть разнообразные мясные блюда: домашняя колбаса, жареный поросёнок, гусь или утка, студень, окорок, также блины, рыба, пироги и пряники.

Вечером накануне Рождества начинали колядовать. Колядование состояло в том, что молодые парни, а затем девушки и дети заходили во двор хаты и песнями поздравляли хозяев, желали им добра, здоровья и за это получали подарки. Колядовать можно несколько ночей, пока не обойдут каждую хату в поселении.

Новый год на Руси начали отмечать 1 января 1700 года после указа царя Петра Первого. Ночь с 31 декабря на 1 января не попадает в цикл народных праздников, это время поста. По церковному календарю новый год наступает в ночь с 13 на 14 января. В народе его называют "старый" новый год. По поверью, в этот день первым в дом должен зайти мужчина – тогда весь год будет удачным.

Ещё один обряд – засевание. Четырнадцатого января, войдя в дом, гости бросали на хозяина зёрна пшеницы, ячменя, ржи, чтобы урожай осенью был богатым.

До 1492 года на Руси Новый год начинался в марте. Накопившаяся за долгую зиму тоска по солнышку заставляла печь круглые жёлтые блины, прогонять зиму кострами и сжиганием чучела, изображавшего зиму.

Масленица – это праздник, имеющий глубокие языческие корни, он отмечается у многих народов мира. Масленица – это праздник не только славян, а и практически всей Европы.

Традиция праздновать приход весны сохранилась в разных городах и странах. В странах Западной Европы Масленица заканчивается общенародным карнавалом, где на время празднования смолкают ссоры и споры, везде царит веселье, смех и юмор. Масленая неделя – последняя неделя перед Великим постом. Эта подготовительная неделя к Великому посту посвящена примирению с ближними, прощению обид.

Масленица – это время, которое нужно посвятить доброму общению с ближними, родными, друзьями.

Последнее воскресенье Масленой недели – это Прощёное воскресенье. Люди просят друг у друга прощения, чтобы вступить в Великий пост с чистой душой, примирившись со всеми ближними.

Этот праздник имеет глубокий религиозный смысл: мы празднуем Воскресение Иисуса Христа. Вместо обычного "Здравствуйте!" христиане приветствуют друг друга словами: "Христос воскрес!" – "Воистину воскрес!" Люди помогают едой, одеждой и деньгами бедным, больным, бездомным людям.

Люди верят, что всякий, кто умрёт в течение недели после Пасхи, попадет в рай, какой бы грешник он ни был, потому что в пасхальную неделю ворота рая не закрываются и их никто не охраняет.

После Великого поста на стол в День Пасхи ставят различные вкусные блюда, первое место среди которых занимают ритуальные кушанья (пасхи, куличи, крашеные яйца).

На Пасху обычно ходили в гости. После зимы на открытом воздухе молодые люди устраивали различные игры, хороводы, пляски.

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує уміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для виконання їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, виконання завдань із їх обговоренням, їх перевірку та оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1.</i> Загальне положення України	<i>Тема 1.</i> Україна на карті світу. Лексико-граматичні вправи. Аудіювання	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 2.</i> Україна – суверенна демократична держава. Лексико-граматичні вправи. Складання плану до тексту у формі питань та складання простого плану	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 3</i> Символи української державності. Лексико-граматичні вправи. Переказ тексту за планом	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 4.</i> Народне господарство України. Лексико-граматичні вправи. Логічна організація мови. Вміння послідовно викладати свою власну думку	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 5.</i> Народ України. Лексико-граматичні вправи. Читання тексту. Складання питань. Переказ	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 6.</i> Міста України. Лексико-граматичні вправи. Вибір мовних форм, які адекватні меті висловлювання	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 7.</i> Система освіти в Україні. Лексико-граматичні вправи. Формування досвіду комунікативної поведінки в рамках стандартних ситуацій	4	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]

Продовження табл. 6.1

1	2	3	4
	<i>Тема 8.</i> Шевченко Т. Г. – великий український поет. Лексико-граматичні вправи. Монологічне висловлювання	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [12; 13]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Історія, культура та традиції Слобожанщини	<i>Тема 9.</i> Слобожанщина. Лексико-граматичні вправи. Діалог – бесіда	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
	<i>Тема 10.</i> Харків – центр Слобожанщини. Лексико-граматичні вправи. Переказ тексту за планом	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
	<i>Тема 11.</i> Видатні діячі Слобожанщини. Лексико-граматичні вправи. Діалог-розпитування	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
	<i>Тема 12.</i> Народна творчість Слобожанщини. Лексико-граматичні вправи. Переказ. Монологічне висловлювання за темою	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
	<i>Тема 13.</i> Музеї Слобожанщини. Лексико-граматичні вправи. Складання питань та відповідей	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
<i>Змістовий модуль 3.</i> Українські свята, традиції та звичаї	<i>Тема 14.</i> Духовна культура українського народу. Лексико-граматичні вправи. Монологічне висловлювання за запропонованою темою	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	<i>Тема 15.</i> Національний одяг. Лексико-граматичні вправи. Виокремлення основної інформації (ключових слів) у мовному потоці з метою використання даної інформації в комунікативному спілкуванні	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]

1	2	3	4
	Тема 16. Українська національна кухня. Лексико-граматичні вправи. Коментування. Заміна дієприкметникового звороту конструкцією складного речення зі словом "який"	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
	Тема 17. Українські свята. Лексико-граматичні вправи. Складання тез та конспектування	4	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
Усього		38	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1 Загальне положення України

Украина на карте мира

Лексико-грамматическая работа по тексту

Задание 1. Прочитайте слова, которые вы встретите в тексте.

Запишите их в тетрадь.

География, суверенный, равнина ≠ гора
границить с чем?

граница чего?

омывать – омыть что?

достигать – достичь чего?

глубина

замерзать – замерзнуть (замерзает что?)

почва = земля

засушливый ≠ влажный

возвышенность

животный мир

Задание 2. Прочитайте сокращения, которые употребляются в тексте:

км – километр

кв. км – квадратный километр

м – метр

мм – миллиметр

Задание 3. Запишите новые слова и переведите их с помощью словаря.

Суверенный, равнина, степь → степной, чернозёмная почва, пещера, омыwać, глубина, пролив, ручей, возвышенность, сказываться, полезные ископаемые, залежи, руда, каменный уголь, ртуть, марганец, железо, сера, заселённый.

Задание 4. Прочитайте текст.

Украина – суверенное европейское государство. Оно входит в число больших государств Европы и занимает 603,7 тыс. кв. км. Столица Украины – город Киев.

Украина граничит с Польшей, Словакией, Венгрией, Румынией, Молдовой, Россией и Белорусью.

Большую часть территории Украины занимает окраина Восточно-Европейской равнины. Это степные районы с чернозёмной почвой. На юго-западе и юге страны находятся две горные системы Карпатская и Крымская. Карпатские горы, или Карпаты, протянулись более чем на 270 километров.

Самая высокая гора Украинских Карпат – Говерла (2 061 м).

Вдоль южного берега Крыма протянулись Крымские горы. Длина их 150 километров. Самая высокая точка этих гор – Роман-Кош – достигает 1 500 метров. В Крымских горах много пещер, подземных рек и озёр.

На юге территорию Украины омывают Чёрное и Азовское моря. Глубина Чёрного моря достигает двух километров. Летом температура воды в нём составляет +23... +25 градусов. Азовское море соединяется с Чёрным Керченским проливом. Азовское море очень мелкое: средняя глубина его составляет 8 – 10 метров, максимальная – 14 метров. Средняя температура воды в нём летом возле берегов достигает +30 градусов. Зимой вода в море замерзает.

На территории Украины насчитывается около 23 тысяч рек и ручьёв. Самая большая река – Днепр. Он занимает третье место по площади бассейна в Европе после Волги и Дуная. Днепр берёт начало

на Валдайской возвышенности в Смоленской области России. Он протекает по территории трёх стран: России, Беларуси и Украины. Другие большие реки Украины – это Десна, Днестр, Дунай и др.

Самый холодный месяц в Украине – январь, самый тёплый – июль.

Температура воздуха зимой достигает $-5... -15$ °С, летом $+23... +25$ °С.

Украина богата полезными ископаемыми. В стране есть каменный уголь, марганцевые, железные и ртутные руды, есть залежи титана, серы и других ископаемых. Во многих местах есть минеральные воды, в том числе и лечебные.

Животный мир Украины достаточно богатый и разнообразный. Здесь насчитывается около 28 тысяч видов диких животных.

Украина принадлежит к наиболее густо заселённым территориям. В стране проживает более 45 миллионов человек разных национальностей: украинцев, русских, белорусов, поляков, евреев и других. Большинство населения во всех областях Украины составляют украинцы. Государственный язык в стране – украинский.

Задание 5. Найдите на карте мира Украину. Покажите столицу страны. Скажите, с какими странами граничит Украина, покажите их на карте.

Задание 6. Ответьте на вопросы.

1. Где расположена Украина? Какова её территория?
2. С какими странами граничит Украина?
3. Какой ландшафт характерен для Украины?
4. Какие горы находятся на территории Украины?
5. Какая самая высокая гора Украинских Карпат?
6. Какова длина Крымских гор? Назовите самую высокую точку этих гор.
7. Какие моря омывают территорию Украины?
8. Какая река является самой большой в стране?
9. Что вы знаете о климате Украины?
10. Какие полезные ископаемые есть в Украине?
11. Каково население страны? Какие национальности проживают здесь?
12. Какой язык в Украине является государственным?
13. Знаете ли вы, кто является президентом и премьер-министром Украины?

Задание 7.

7.1. Напишите данные существительные в предложном падеже, используя предлог "в" или "на".

Украина, Европа, Азия, Польша, Россия, Венгрия, Румыния, Карпаты, горы, реки, Киев, юг, север, восток, запад.

7.2. Скажите, с какими странами граничит Ваша страна на юге, севере, западе и востоке?

Задание 8. Подберите антонимы к словам и запишите их в тетрадь: начало, много, низкий, узкий, разнообразный, холодный, мелкий, максимальный.

Задание 9. Подберите синонимы к словам и запишите их в тетрадь: располагаться, территория, страна.

Задание 10. Составьте план текста "Украина на карте мира", запишите в тетрадь.

Используя составленный план, расскажите о своей стране.

Задание 11. Подготовьте письменный рассказ о Вашей стране по плану.

1. Название страны и её статус.
2. Площадь.
3. Население.
4. Столица.
5. Географическое положение.
6. Климат.

Тема 8. Шевченко Т. Г. – великий український поет

Великий поэт Украины – Тарас Григорьевич Шевченко

Лексико-грамматическая работа по тексту

1. Предтекстовые упражнения.

1.1. Прочитайте словосочетания. Поставьте вопросы к выделенным словам.

Поступить в Академию художеств, бороться за свободу, звать на борьбу против помещиков и царя, трудиться в академии, путешествовать по стране, попросить друга, сослать в Казахстан, переписывать стихи, похоронить на берегу Днепра.

1.2. Вместо точек поставьте подходящие глаголы из скобок совершенного или несовершенного вида в правильной форме.

1. Песни кобзарей ... об истории Украины, ее героях. На прошлом занятии преподаватель ... нам о жизни Шевченко Т. Г. (рассказывать – рассказать). 2. Маленький Тарас часто ... на земле. Художник ... прекрасную картину и выкупил за эти деньги поэта у помещика (рисовать – нарисовать). 3. Во время учебы в Академии Шевченко начал ... стихи. Он ... книгу "Кобзарь" (писать – написать). 4. Народ Украины всегда ... Шевченко Т. Г. Мы долго учили новые слова и наконец ... их (помнить – запомнить). 5. Прогрессивная молодежь ... стихи Шевченко. Я уже ... статью из журнала (переписывать – переписать).

1.3. Образуйте существительные от данных ниже прилагательных. Запишите в тетрадь.

Образец: трудный – труд.

Прогрессивный, поэтический, народный, домашний, свободный.

1.4. Образуйте словосочетания из данных ниже существительных и прилагательных. Запишите в тетрадь.

Поэт, Украина, театр, художник, крестьянин, человек, любовь, молодежь, песни.

Известный, независимый, украинский, прекрасный, крепостной, свободный, горячий, прогрессивный, народный.

1.5. Закончите предложения, используя слова, данные в скобках.

Украинский драматический театр связан с именем ... (украинский поэт Т. Шевченко). 2. Русский драматический театр связан с именем ... (русский поэт А. Пушкин). 3. Станция метро связана с именем ... (архитектор А. Бекетов). 4. Театр оперы и балета связан с именем ... (композитор Н. Лысенко). 5. Харьковский университет связан с именем ... (прогрессивный деятель Н. Каразин). 6. Широкий проспект, ведущий в аэропорт, связан с именем ... (космонавт Ю. Гагарин).

1.6. Замените пассивные конструкции активными.

1. Стихи Шевченко читаются в Украине и других странах. 2. В 11 лет Тарас был взят помещиком на работу. 3. Шевченко был выкуплен друзьями. 4. В 1838 году он был принят в Академию художеств. 5. Около двух лет им создавался первый поэтический сборник "Кобзарь".

2. Притекстовые упражнения.

2.1. Прочитайте текст.

2.2. Приготовьтесь отвечать на вопросы.

Текст: "Великий поэт Украины – Тарас Григорьевич Шевченко".

Имя поэта Тараса Григорьевича Шевченко, мечтавшего о свободной и независимой Украине, всегда живет в сердцах украинцев. Его стихи знают и читают не только в Украине. Сейчас они уже переведены на 150 языков мира.

Будущий поэт родился 9 марта 1814 года в семье крепостных крестьян недалеко от Киева. Когда в 11 лет мальчик потерял родителей, помещик взял его на работу в свой дом. С детства Тарас любил слушать песни, которые пела его сестра Катерина и народные певцы-кобзари. Они рассказывали об истории Украины, о ее героях, о трудной жизни простых людей. В свободное время мальчику нравилось рисовать, а так как бумаги у него не было, он часто рисовал на земле.

В 1831 году помещик взял Т. Шевченко с собой в Петербург, чтобы сделать из юноши домашнего художника. Там Тарас познакомился с известным русским писателем Жуковским В. А. и художником Брюлловым К. П., которым очень понравились его рисунки. Они решили освободить молодого человека. Шевченко был выкуплен друзьями за 2 500 рублей и стал свободным. В 1838 году он поступил в Академию художеств. Здесь молодой художник много трудился и достиг больших успехов.

Во время учебы в Академии он начал писать стихи. Первая книга стихов "Кобзарь" (1840 год) создавалась молодым поэтом около двух лет. В ней рассказывалось о трудной жизни украинских крестьян, которые боролись и умирали за свободу. "Кобзарь" сразу сделал Шевченко известным поэтом. Его самого стали называть Кобзарем.

В 1845 году после окончания Академии Т. Шевченко возвратился в родную Украину, которую не видел 14 лет. Здесь он изучал жизнь украинского народа, много путешествовал, знакомился с народными песнями, сказками и легендами. В своих новых стихах, которые переписывались прогрессивной молодежью и студентами, Т. Шевченко звал крестьян на борьбу против помещиков и царя.

За эти стихи в 1847 году народный поэт был сослан на 10 лет в далекий Казахстан. Здесь он тайно продолжал писать и рисовать. Жизнь в ссылке была очень трудной, и поэт тяжело заболел.

В 1857 году Т. Шевченко вернулся из ссылки больным человеком. В 1861 году великий поэт умер и был похоронен, как он и просил, на высоком берегу Днепра около небольшого города Канева.

Народ Украины помнит Тараса Шевченко. Немало мест в Харькове связано с его именем: улица и завод, которые носят его имя, украинский театр имени Шевченко, сад около университета с прекрасным памятником поэту.

3. Послетекстовые упражнения.

3.1. Ответьте на вопросы по тексту.

1. Где знают и читают стихи Шевченко Т. Г.? 2. Где и когда родился будущий поэт? 3. Что любил слушать маленький Тарас? 4. О чем пели народные певцы-кобзари? 5. Почему мальчик рисовал на земле? 6. Зачем помещик взял Т. Шевченко с собой в Петербург? 7. Почему Т. Шевченко был выкуплен друзьями? 8. Когда он начал писать стихи? 10. О чем рассказывалось в книге "Кобзарь"? 11. Что делал Т. Шевченко, когда он возвратился в Украину? 12. За что поэт был сослан? 13. Что он делал в ссылке? 14. Где похоронен Т. Шевченко? 15. Какие места в Харькове связаны с именем Шевченко?

3.2. Расскажите текст по плану.

1. Шевченко Т. Г. – великий поэт Украины.
2. Детство поэта.
3. Знакомство с русскими писателями и художниками.
4. Освобождение крепостного Т. Шевченко.
5. Учеба в Академии художеств.
6. Создание поэтического сборника "Кобзарь".
7. Поездка по Украине.
8. Ссылка поэта.
9. Т. Шевченко и Харьков.

3.3. Расскажите об известном писателе или поэте своей страны.

Змістовий модуль 2

Історія, культура та традиції Слобожанщини

Тема 10. Харьков – центр Слобожанщини

Лексико-грамматическая работа по тексту:

Слобода, казаки, крестьяне, переселенцы, ярмарка, превратиться (во что?), губерния = область, коллегіум, философ, театр, газета, ведущее = главное, узел, коммерческий банк, привлечь (кого?), фабрика, трактор, турбина, велосипед.

С середины XVII-го века украинские казаки и крестьяне со своими семьями селились на южной границе Российского государства. Здесь они основали поселения, или слободы. Отсюда происходит название этих земель – Слободская Украина. Сейчас слободская Украина – это территория Харьковской, Сумской и Луганской областей Украины, а также Воронежской и Белгородской областей России. Для защиты своей земли от крымских татар украинские переселенцы строили города-крепости. В 1654-м году между реками Харьков и Лопань они основали город Харьков.

Жители Харькова занимались земледелием, торговлей и ремеслом. Город возник на пересечении торговых путей, поэтому здесь часто проходили ярмарки.

В середине XVIII-го века южная граница России была перенесена к черному морю. Харьков из города-крепости превратился в административный, экономический и культурный центр слободской Украины. Он стал главным городом Слободско-Украинской губернии, а с 1835-го года – центром Харьковской губернии.

В 1727-м году в городе был открыт коллегиум, который до начала XIX-го века был главным учебным заведением Слободской Украины. Несколько лет в Харьковском коллегиуме преподавал известный украинский философ и поэт Григорий Сковорода. В 1761-м году в Харькове появилась первая библиотека, в 1791-м году – первый театр, а с 1812-го года в городе начали издавать первую городскую газету – "Еженедельник".

В 1805 году в Харькове открыли старейший в Украине университет. Харьковский университет сыграл большую роль в развитии науки и культуры не только города, но и всей Украины. Благодаря университету Харьков занял ведущее место среди городов Слободской Украины.

Развитие промышленности в Восточной Украине в конце XIX-го – начале XX-го веков изменило внешний вид Харькова. В 1869 (тысяча восемьсот шестьдесят девятом) году в город была проведена железная дорога, вскоре Харьков стал крупнейшим железнодорожным узлом на юге Российской империи. В городе строили машиностроительные заводы, открывали коммерческие банки. Бурное развитие города привлекало переселенцев из других районов Слободской Украины.

Население Харькова к началу XX-го века достигло 200 тысяч человек.

С 1918-го по 1934-й год Харьков был столицей Украины. В это время в городе активно развивалась промышленность, строительство, наука и культура. До настоящего времени Харьков называют столицей Украины.

Во время Великой Отечественной войны город был сильно разрушен. Улицы, здания, промышленные предприятия города превратились в руины. Но уже в 50-е годы XX-го века Харьков был полностью восстановлен.

В 60-е (шестидесятые) – 90-е (девяностые) годы XX-го века Харьков развивался как промышленный и научный центр Украины. С 60-х годов вузы города начали обучать студентов из многих стран Азии, Африки и Латинской Америки.

В независимой Украине город Харьков остается лидером в экономике, науке и образовании. Заводы и фабрики города производят тракторы, турбины, сельскохозяйственную технику, самолеты, электротехнику, велосипеды, одежду, обувь, продукты питания и многое другое. В Харькове работают 24 вуза, в которых учатся около 400 тысяч студентов, из них 7,5 тысяч – иностранцы.

Харьков – второй по населению город Украины. Его население около 1,5 (полтора) миллионов человек.

Территория города составляет 303 квадратных километра. Город Харьков имеет 9 районов. Сегодня Харьков – центр Харьковской области. Она граничит с Белгородской областью России и с Сумской, Полтавской, Днепропетровской, Донецкой и Луганской областями Украины.

Население Харьковской области – почти 2,9 миллионов человек, территория области – 31,4 тысячи квадратных километров. Харьковская область имеет 27 районов.

Задание 1. Найдите в тексте ответы на вопросы.

1. Когда возник город Харьков?
2. Почему город носит название Харьков?
3. Что такое слободская усадьба?
4. Когда Харьков стал крупным промышленным и сельскохозяйственным центром российской империи?
5. В каком году открыли университет?

6. В какие годы город Харьков был столицей Украины?

7. Какое население города сейчас?

8. Какое население Харьковской области?

9. Что вам нравится в городе Харькове?

Задание 2. Выберите правильный ответ.

1. Когда украинские крестьяне и казаки селились на южной границе Российского государства?

a) в середине XVIII-го века;

b) в середине XVI-го века;

c) в середине XVII-го века.

2. В каком году город Харьков стал центром Слободско-Украинской губернии?

a) в 1790-м году;

b) в 1765-м году;

c) в 1750-м году.

3. В какие годы город Харьков был столицей Украины?

a) в 1918 – 1920-й годы;

b) в 1920 – 1930-й годы;

c) в 1918 – 1934 годы.

4. Сколько районов имеет город Харьков?

a) 9;

b) 10;

c) 12.

Задание 3. Закончите предложения.

1. Территория города Харькова составляет ...

2. Территория Харьковской области составляет ...

3. Заводы и фабрики Харькова производят ...

4. Одним из историко-этнографических районов Украины является ...

5. Территория Слобожанщины охватывает Название края связано

6. Харьков называют

Змістовий модуль 3

Українські свята, традиції та звичаї

Тема 17. Украинские праздники

Лексико-грамматическая работа по тексту

Задание 1. Проверьте себя, знаете ли вы следующие слова и словосочетания:

холодильник	государственный праздник
свадьба	День Конституции
диплом	домашний праздник
полночь	День рождения
салют	отмечать праздник
шампанское	памятное событие
экран	как правило
изображение	член семьи, близкие люди
букет	проводить Старый год – встречать
стараться – постараться	Новый год; живая елка

Задание 2. Объясните значение данных слов и способ их образования.

Гостеприимство, застолье, всенародный, международный, новоселье, повседневный.

Задание 3. Определите значение выделенных слов по контексту. Подберите к ним синонимичные выражения.

1. Новый год **встречают** в ночь с 31 декабря на 1 января.
2. Обычно украинцы **отмечают** дома и семейные, и официальные, и православные праздники.
3. В доме и на площадях города накануне Нового года **украшают** ёлку.
4. К приходу гостей хозяйка дома старается **накрыть** праздничный **стол**.
5. Для вручения подарков детям взрослые стараются **организовать** Деда Мороза – русский аналог Санта Клауса.
6. В день 8 Марта принято поздравлять всех женщин, дарить им цветы и **благодарить** за заботу о доме.
7. **Поводом** к приему гостей может быть любое событие в жизни семьи.

8. Гости садятся за праздничный стол и обязаны **попробовать** все блюда, чтобы не обидеть хозяйку.

Задание 4. Назовите глаголы, от которых образованы данные существительные. Запишите эти слова по образцу: принимать – приём.

Подарок, покупка, защита, рождение, приглашение, подготовка, встреча, украшение, угощение, поздравление, празднование.

Задание 5. Согласуйте прилагательные с существительными в роде и числе. Например, радостное событие.

Официальный, домашний, живой, праздничный, близкий, накрытый, женский, любимый, популярный, гостеприимный, угощение, праздник, подарок, ёлка, стол, салют, поздравление, друг, день, хозяйка.

Задание 6. Познакомьтесь с объяснением некоторых реалий. Полученная информация поможет вам лучше понять содержание текста.

1. В нашей стране регулярно отмечают дни рождения, а празднование именин не очень распространено.

2. Обычно семейные праздники люди отмечают у себя дома. В последние годы стало популярным приглашать близких и друзей в ресторан или кафе. Европейская привычка посещать рестораны и кафе в повседневной жизни у нас не получила широкого распространения.

Задание 7. Прочитайте текст и найдите в нем новые слова и выражения.

Наши праздники

Украинцы известны своим гостеприимством. Поводом для застолья может послужить любое событие в жизни семьи: день рождения и покупка холодильника, защита диплома и новоселье, свадьба и годовщина памятных событий. Это праздники домашние, семейные. Приглашаются гости, дарятся подарки, готовится угощение. Отмечают, конечно, в нашей стране и всенародные праздники. Есть среди них семейные, например Новый год, а есть официальные, такие как День Конституции.

Многие праздники объявлены выходными днями.

Самые любимые в нашей стране праздники – Новый год, Восьмое марта, Пасха. Новый год встречают в ночь с 31 декабря на 1 января, затем 7 января отмечается православное Рождество, а в ночь с 13 на 14 января мы празднуем Старый Новый год (Новый год по старому стилю).

Новый год – это замечательный домашний праздник, к нему готовятся заранее. Как правило, 27 – 28 декабря заканчиваются занятия в школе у детей. Взрослые же работают до 31 декабря, поэтому времени на подготовку всегда не хватает. Обязательно в доме украшают живую елку, а под нее кладут подарки для детей. К 12 часам ночи все садятся за накрытый стол, открывают шампанское. Телевизор включен, потому что все ждут поздравление Президента.

Разливают шампанское, провожают старый год и встречают новый. Как правило, для детей стараются пригласить Деда Мороза. Обычно это кто-нибудь из старших членов семьи или близких друзей.

Второй по популярности праздник – это Международный женский день 8 марта. Когда-то политический праздник (празднуется с 1910 года по инициативе деятеля международного коммунистического движения Клары Цеткин) стал у нас милым семейным днем, когда принято поздравлять мам и бабушек, дарить им цветы и подарки и благодарить их за заботу о семье и доме. В этот день поздравляют также всех женщин и девочек, дарят им подарки. Символом 8 Марта всегда были цветы.

Задание 8. Ответьте на вопросы.

1. Какие праздники особенно популярны в Украине? А в вашей стране? Почему?

2. Как в Украине встречают Новый год? А у вас?

3. Как вы думаете, почему украинцы особое внимание уделяют приготовлению угощения, когда ждут гостей?

4. Как вы думаете, почему в Украине любят праздники? А любят ли праздники в вашей стране?

7. Какой праздник в нашей стране вы уже успели полюбить? Почему?

Задание 9. Как вы понимаете выражение "достойно принять гостя"?

Что вы будете делать для того, чтобы достойно принять гостя у себя?

Задание 10. Прочитайте поговорку. Согласны ли вы с ней? Почему?

В гостях хорошо, а дома лучше.

Задание 11. О каком празднике вы расскажете своим близким людям? Почему? Что бы вы посоветовали другу, который собирается пойти в гости?

Задание 12. Прочитайте официальные памятные даты – названия государственных праздников и переведите их на родной язык. Пользуясь Интернетом, составьте рассказ о праздновании 9 Мая.

28.06 – День Конституции Украины.

24.08 – День Независимости Украины.

1.05 – День Международной Солидарности всех трудящихся.

9.05 – День Победы.

17.11 – Международный день студентов.

Задание 13. Прочитайте текст, который вы можете использовать в качестве образца для вашего рассказа.

Пасха

Пасха – самый большой религиозный праздник. Она отмечается через 2 недели после католической. За неделю до Пасхи празднуется Вербное воскресенье; в этот день дом украшают ветками цветущей вербы или ивы. Пасха широко отмечается как верующими, так и неверующими. В Пасху проходит особое богослужение и ночью крестный ход – торжественное шествие церковнослужителей и верующих с крестами, хоругвями (полотнищами с изображением Христа или святых, укрепленными на длинном древке) и иконами вокруг церкви. В Пасху заканчивается Великий пост.

В Пасху верующие христосуются (тремякратно целуются), один при этом говорит: "Христос воскрес!", а другой отвечает: "Воистину воскрес!"

В этот день обязательно едят крашеные яйца, сваренные вкрутую, и блюдо под названием "пасха". Принято обмениваться яйцами. Пасхальные куличи – это сладкие кексы с изюмом в виде усеченного конуса. Их пекут дома или покупают. Верующие освящают куличи в церкви. Кушанье пасха готовится из сладкого творога, в который добавляются изюм, орехи, цукаты, яйца, сливочное масло, сливки.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – це засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів, визначається навчальним планом і становить 31 годину. У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів і понять за темами навчальної дисципліни; підготовку до практичних занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (підготовка усних та мультимедійних презентацій) за вивченою темою; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до контролю змістових модулів; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового заліку.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Індивідуальне завдання	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1 Загальне положення України					
<i>Тема 1. Україна на карті світу</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд додаткового теоретичного матеріалу за темою "Загальне положення України"	1	1	Експрес-опитування. Захист індивідуального завдання "Моя країна"	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]

1	2	3	4	5	6
<i>Тема 2.</i> Україна – суверенна демократична держава	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Відповіді на запитання	1	–	Експрес-опитування	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 3.</i> Символи української державності	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Переказ тексту за планом. Складання монологічного висловлювання	1	–	Перевірка домашнього завдання. Складання монологічного висловлювання на тему "Державні символи моєї країни"	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 4.</i> Народне господарство України	Лексико-граматичні вправи. Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Читання тексту, відповіді на запитання	1	–	Тестовий контроль	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 5.</i> Народ України	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Читання тексту. Складання питань. Переказ	1	–	Монологічне висловлювання на задану тему	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 6.</i> Міста України	Підготовка до практичного заняття. Лексико-граматичні вправи. Читання додаткових текстів на тему "Міста України". Самостійне вивчення ряду теоретичних питань та підготовка до діалогу розповіді	2	2	Презентація результатів. Захист індивідуальних завдань "Міста України" та "Великі міста моєї Батьківщини"	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 7.</i> Система освіти в Україні	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Читання тексту, відповіді на питання. Складання монологічного висловлювання	2	–	Перевірка домашнього завдання. Складання монологічного висловлювання на тему: "Система освіти в моїй країні"	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]

1	2	3	4	5	6
<i>Тема 8.</i> Шевченко Т. Г. – великий український поет	Повторення матеріалу. Підготовка до контролю змістового модуля 1	1	–	Тестовий контроль (три рівні складності). Вивчення напам'ять віршів Шевченка Т. Г.	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
Усього за змістовим модулем 1		10	3	–	–
Змістовий модуль 2 Історія, культура та традиції Слобожанщини					
<i>Тема 9.</i> Слобожанщина	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Лексико-граматичні вправи. Відповідь на питання	1	–	Діалог-бесіда	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
<i>Тема 10.</i> Харків – центр Слобожанщини	Підготовка до практичного заняття. Самостійне вивчення ряду теоретичних питань. Переказ тексту за планом	1	2	Експрес-опитування. Захист індивідуальних завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
<i>Тема 11.</i> Видатні діячі Слобожанщини	Підготовка до практичного заняття. Лексико-граматичні вправи. Читання тексту, складання плану. Переказ тексту за планом	1	–	Діалог-розпитування. Монологічне висловлювання	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
<i>Тема 12.</i> Народна творчість Слобожанщини	Підготовка до практичного заняття. Підготовка домашнього завдання з використанням культурологічного довідника, словника. Переказ тексту	1	–	Тестовий контроль	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
<i>Тема 13.</i> Музеї Слобожанщини	Повторення матеріалу. Складання питань та відповідей. Підготовка до контролю змістового модуля 2	1	–	Тестовий контроль (три рівні складності)	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 8; 10; 11; 15 – 18; 20]
Усього за змістовим модулем 2		5	2		

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 3 Українські свята, традиції та звичаї					
<i>Тема 14.</i> Духовна культура українського народу	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Порівняння вивчених аспектів культури, соціальних явищ України з відповідними аспектами життя іншої країни	2	–	Перевірка домашнього завдання. Комбіноване опитування. Монологічне висловлювання за запропонованою темою	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 15.</i> Національний одяг	Повторення матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Лексико-граматичні вправи. Читання тексту. Відповідь на питання	1	1	Тестовий контроль. Перевірка домашнього завдання	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 16.</i> Українська національна кухня	Підготовка до практичного заняття. Читання додаткових текстів за темою. Самостійне вивчення ряду теоретичних питань та підготовка до усного опитування	2	2	Усне опитування. Захист індивідуальних завдань	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
<i>Тема 17.</i> Українські свята	Повторення матеріалу. Складання тез та конспектування. Підготовка до контролю змістового модуля 3	3	–	Тестовий контроль (три рівні складності). Захист індивідуальних завдань	Основна: [3; 4]. Додаткова: [6; 7; 9; 12; 14; 19]
Усього за змістовим модулем 3		8	3		
Усього (самостійна робота)		32	–		
Індивідуальне завдання		–	8		
Усього за модулем		31			

7.1. Індивідуальне завдання

Позааудиторна робота передбачає виконання самостійної роботи, а також індивідуальних і групових завдань із навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання передбачає роботу кожного студента за індивідуальним (груповим) завданням й особистий усний/письмовий звіт і презентацію результатів групі і викладачеві під час практичних занять. Виконання індивідуальних завдань не є аудиторним.

Індивідуальне завдання студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчальний характер; виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Виконання індивідуального завдання є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка індивідуального завдання передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі конкретних мовленнєвих ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи, підвищення рівня підготовки студентів та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Індивідуальне завдання передбачає наявність комплексного системного підходу до виконання завдання, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні комп'ютерні технології.

Індивідуальне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни.

Виконання індивідуального завдання (мультимедійної презентації) з використанням інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє сформулювати такі соціально значущі якості особистості студента як самостійність, пізнавальна активність, креативність, здатність до адаптації студента в умовах інформаційного суспільства, сприяють розвитку комунікативних якостей особистості, формуванню інформаційної культури особистості для створення цілісної картини світу.

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Україна на карті мира.

1. Где находится Украина?
2. С какими странами граничит Украина?
3. Сколько квадратных километров составляет территория Украины?
4. Сколько областей в Украине?
5. Какие моря есть в Украине?

6. Какая самая большая река в Украине?
7. Какие главные реки Украины?
8. Какой климат в Украине?
9. Назовите основные виды рельефа Украины.
10. Как называются горные системы в Украине?
11. Назовите самые высокие точки Карпатских и Крымских гор.
12. Какие полезные ископаемые есть в Украине?
13. Назовите деревья, которые растут в украинских лесах.
14. Назовите животных, которые водятся в Украине.

Тема 2. Украина – суверенное демократическое государство.

1. Докажите, что Украина – это независимое государство.
2. Когда Украина получила независимость?
3. Какой политический строй в Украине?
4. Как называется украинский парламент?
5. Что такое законодательная власть?
6. Назовите органы законодательная власти.
7. Что такое исполнительная власть?
8. Назовите органы исполнительной власти.
9. Что такое судебная власть?
10. Как называется главный (основной) закон Украины?
11. Почему 24-го августа Украина празднует День независимости?
12. Кто был первым президентом Украины?
13. Расскажите о внешней политике Украины.

Тема 3. Государственные символы Украины.

1. Какие государственные символы вы знаете?
2. Расскажите о флаге Украины.
3. Какую функцию выполняли флаги у древних славян?
4. Сколько цветов имеет флаг Украины?
5. Что символизировали у славян синий и желтый цвета?
6. Что такое герб?
7. Какая главная идея трезубца?
8. Где изображают герб государства?
9. Расскажите о гимне Украины.
10. Сколько цветов имеет флаг вашего государства? Что он символизирует?
11. Какой герб вашей страны? Что он символизирует?

Тема 4. Народное хозяйство Украины.

1. Какие отрасли народного хозяйства развиты в Украине?
2. Назовите главные отрасли украинской промышленности.
3. Что производят заводы и фабрики Харькова?
4. Расскажите о развитии сельского хозяйства в Украине.
5. Какие зерновые культуры сеют в Украине?
6. Какие технические культуры сеют в Украине?
7. Каких домашних животных разводят в Украине?

Тема 5. Народ Украины.

1. Что такое население?
2. Сколько миллионов человек живет в Украине?
3. Люди каких национальностей живут здесь?
4. Назовите большие города Украины.
5. Назовите большие города вашей страны.
6. Какой язык является государственным?
7. Расскажите о демографической ситуации в вашей стране.

Тема 6. Города Украины.

1. Назовите крупные города Украины.
2. Какая столица Украины?
3. Сколько лет городу Киеву?
4. Как история называет Киев?
5. Какая есть легенда об основании Киева?
6. Как назывался первый в Украине и Восточной Европе университет?
7. Какие события произошли в Киеве во время Великой Отечественной войны?
8. Какую роль играет Киев в жизни Украины в настоящее время?
9. Назовите главные достопримечательности Киева.

Тема 7. Система образования в Украине.

1. Где осуществляется дошкольное образование?
2. Какие знания дети получают в детском саду?
3. Какие детские сады есть в Украине?
4. Сколько лет учатся в средней школе?
5. Какие предметы изучают в школе?
6. Какие учебные заведения, кроме школ, есть в Украине?
7. Где можно получить среднее специальное образование?

8. Кем можно стать после техникума или ПТУ?
9. Где можно получить высшее образование?
10. Можно ли получить вторую специальность?
11. Можно ли продолжить образование после вуза?
12. Когда был открыт Харьковский университет?
13. Кто был основателем университета?
14. Расскажите об университете, в котором вы сейчас учитесь.

Тема 8. Шевченко Т. Г. – великий украинский поэт.

1. Какова роль Шевченко Т. Г. в развитии украинской литературы?
2. Когда и где родился Тарас Шевченко?
3. Как прошло его детство?
4. Как Т. Шевченко попал в Петербург?
5. Когда Т. Шевченко начал учиться рисовать?
6. Как Т. Шевченко стал свободным человеком?
7. Какие художественные произведения создавал Т. Шевченко?
8. Когда вышел первый сборник стихов Т. Шевченко?
9. Назовите крупнейшие поэтические произведения Т. Шевченко.
10. Почему поэт был отправлен в ссылку?
11. Как Т. Шевченко получил свободу?
12. Каким был период после ссылки?
13. Когда Т. Шевченко последний раз посетил Украину?
14. Каково значение творчества Т. Шевченко?
15. Где находится памятник Шевченко Т. Г. в Харькове?
16. Что символизируют собой фигуры вокруг памятника?

Тема 9. Слобожанщина.

1. Откуда происходит название "слобода"?
2. Где расположена Слобожанщина?
3. Что является центром Слобожанщины?
4. Кем были первые жители Слободской Украины?
5. Назовите самые старые города Слободской Украины.
6. Какая главная река Слобожанщины?
7. Какие основные природные ископаемые Слобожанщины?
8. Сколько городов в Харьковской области?
9. Что выращивают на Слобожанщине?
10. Какие животные и птицы водятся в лесах и степях Слобожанщины?
11. Каков национальный состав населения Слобожанщины?

12. Как размещается население по территории края?
13. На какой основе строится совместная жизнь людей различных национальностей?

Тема 10. Харьков – центр Слобожанщины.

1. Где находится Харьков?
2. Когда был основан Харьков?
3. Сколько вузов в Харькове?
4. Какова длина площади Свободы?
5. Какие интересные здания находятся на площадях Свободы и Конституции?
6. Почему улица в Харькове называется Университетская?
7. Чем интересна улица Сумская?
8. В чем состоит уникальность памятника Шевченко Т. Г.?
9. Что привлекает харьковчан и гостей города в сад им. Шевченко Т. Г.?
10. О событиях какого времени напоминает нам Мемориал в Лесопарке?
11. Сколько линий метро действует в Харькове?
12. Какую продукцию выпускают харьковские заводы и фабрики?
13. Какие театры и музеи в Харькове вы знаете?
14. Какие реки есть в городе Харькове?
15. В какие годы город Харьков был столицей Украины?
16. Какое население города сейчас?
17. Какое население Харьковской области?
18. Что вам нравится в городе Харькове?
19. Перечислите самые интересные места Харькова. Расскажите, где вы уже бывали.

Тема 11. Выдающиеся деятели Слобожанщины.

1. Почему семья Алчевских занимает особое место в истории Слобожанщины?
2. Что вы можете рассказать о детях Алчевских?
3. Что вам известно об Алчевских-родителях?
4. Кто такой Д. Багалея? Что он сделал для Слободской Украины?
5. Кто такой Н. Барабашов?
6. Кто такой А. Бекетов?
7. Лауреаты Нобелевской премии: Илья Мечников и Лев Ландау. Расскажите о них.

Тема 12. Народное творчество Слобожанщины.

1. Что такое вышитый украинский рушник?
2. Как используют рушник?
3. Кто вышивал рушники?
4. О чем говорит рисунок, орнамент, цвета на рушнике?
5. Что означают красный и черный цвета на рушнике?
6. Какие рушники вышивают на Слобожанщине?
7. Где сегодня можно увидеть старинные рушники?
8. Что такое писанка?
9. Как делятся писанки по технике исполнения?
10. Как изготавливают писанки?
11. Как используют писанки?
12. Какие украинские сувениры вы хотели бы приобрести?
13. Расскажите о культуре своей страны.

Тема 13. Музеи Слобожанщины.

1. Где находится город Чугуев?
2. Какой известный художник родился в этом городе?
3. Что представляет собой музей. Репина И. Е?
4. Что можно увидеть в музее? Какие картины Репина И. Е. вы знаете?
5. Кто такой Григорий Сковорода?
6. Где находится музей Г. Сковороды?
7. Какие экспонаты находятся в музее?
8. Когда родился Г. Сковорода?
9. Кто оказал влияние на формирование мировоззрения Г. Сковороды во время учебы в Киево-Могилянской академии?
10. Когда начал писать стихи Г. Сковорода?
11. Что преподавал Г. Сковорода в Харьковском коллегиуме?
12. Что вы узнали о Харьковском коллегиуме?
13. Каким человеком был Г. Сковорода?
14. Как увековечена память о Г. Сковороде?
15. Когда был основан музей природы?
16. Почему говорят, что Харьковский музей природы – один из самых богатых музеев Украины?
17. Какой музей находится в Пархомовке?
18. Почему музей в Пархомовке называют "малым сельским Эрмитажем"?

Тема 14. Духовная культура украинского народа.

1. Какие виды обрядов вы знаете?
2. С чем связаны календарно-бытовые обряды?
3. Какие зимние праздники вы знаете?
4. Что такое Рождественский пост?
5. Когда отмечают Новый год?
6. Почему в Украине новый год празднуют два раза?
7. Расскажите об обряде "засевание".
8. Когда празднуют Масленницу. Чему посвящен этот праздник?
9. Что символизируют блины?
10. Что вы знаете о празднике Пасха?
11. Расскажите о культуре своей страны.

Тема 15. Национальная одежда.

1. Расскажите, чем отличалась одежда девушки и взрослой женщины?
2. Что было главной частью женской и мужской одежды?
3. Из чего состоял женский костюм?
4. Из чего состоял мужской костюм?
5. Как называлась зимняя мужская одежда?
6. Как называлась женская теплая одежда?
7. Как украинцы украшали свою одежду?
8. Как называется традиционное жилище украинцев?
9. Что находилось в хате?
10. Опишите украинскую хату.
11. Расскажите о национальной одежде своей страны.

Тема 16. Украинская национальная кухня.

1. Какое место в украинской кухне занимает хлеб?
2. Назовите популярные блюда украинской кухни. Какие из них вы пробовали?
3. Какие блюда в Украине готовят из муки?
4. Расскажите, какие овощи используют в украинской кухне?
5. Сколько раз в день обычно принимают пищу украинцы?
6. В чем состоит символическое значение обеда в украинской семье?
7. Какие блюда можно увидеть на праздничном столе в Украине?
8. Расскажите о самых популярных блюдах вашей национальной кухни. Какие из этих блюд похожи на украинские?

Тема 17. Украинские праздники.

1. Что вы знаете о семейных праздниках?
2. Какие популярные семейные праздники в вашей стране?
3. Расскажите о государственных праздниках в Украине.
4. Какие государственные праздники отмечают в вашей стране?
5. Расскажите о свадебном обряде украинцев.
6. Как проходит свадьба в вашей стране?
7. Что такое Масленица?
8. Какие религиозные праздники вы знаете?
9. Расскажите о христианском празднике Пасха.
10. Что ставят на стол после Великого Поста?
11. Назовите основные праздники вашей страны. Когда и как их празднуют?
12. Какие календарно-бытовые обряды и традиции существуют в вашей стране?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу: консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу: консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне представлення виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції – візуалізація, лекція-діалог, робота в малих групах, дискусії, презентації.

Лекція як метод викладання спрощує засвоєння теоретичних проблем, має емоційний вплив і стимулює творче мислення слухача. У системі навчання лекції належить провідне місце.

Лекція-візуалізація. Викладання лекції-візуалізації полягає у логічному, розгорнутому коментуванні підготовлених візуальних матеріалів (слайдів, схем, таблиць тощо), які повністю розкривають тему лекції. Ці матеріали мають забезпечувати систематизацію знань студентів, надання нової інформації, створення проблемних ситуацій і можливості їх вирішення, що згодом у самостійній роботі стане їм у великій нагоді. Для таких лекцій характерні лекційні мультимедійні презентації.

Лекція-діалог. Зміст лекції подається за допомогою запитань, на які студенти мають відповідати безпосередньо протягом викладання лекційного матеріалу.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практичні заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників із приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Презентації – це виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних результатів роботи студента про виконання індивідуальних завдань. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад, виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Інтерактивне навчання російської мови як іноземної на підготовчому відділенні передбачає, перш за все, діалогове навчання, у ході якого здійснюється постійна, активна взаємодія між викладачем і студентами. Під час практичних занять викладач використовує граматико-перекладний метод, метод фізичного реагування, метод занурення, аудіолінгвістичний метод, комунікативний метод, аудіо-візуальний метод, груповий метод, метод рольової гри. Метою використання цих методів під час практичних занять є удосконалення знань студентів із лексики і граматики, вмінь вільного спілкування іноземних студентів російською мовою, навичок використовувати набуті знання під час спілкування російською мовою шляхом вивчення країнознавчого матеріалу.

"Занурення" – це такий методичний підхід, відповідно до якого частину предметів, не пов'язаних безпосередньо з вивченням іноземної мови, викладають цією мовою. Оволодіння студентами новим навчальним матеріалом із мінімальною опорою на рідну мову значно полегшує у майбутньому ознайомлення та швидке осмислення іншомовних джерел, необхідних для їх майбутньої професії.

Рольова гра базується на розв'язанні конкретної, порушеної на занятті викладачем проблеми, забезпечує оптимальну активізацію комунікативної діяльності студентів. Це спонтанна поведінка студента, його реакція на репліки інших людей, які беруть участь у даній ситуації. Саме у грі студент вільно імпровізує, виступає в ролі активного співрозмовника.

Використання методик активізації процесу навчання наведено в табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Методики активізації процесу навчання
Тема 1. Україна на карті світу	Лекція-візуалізація
Тема 3. Символи української державності	Робота в малих групах, презентації
Тема 4. Народне господарство України	Дискусії, робота в малих групах
Тема 6. Міста України.	Рольова гра, презентація
Тема 8. Шевченко Т. Г. – великий український поет	Робота в малих групах, бесіда, презентації
Тема 9. Слобожанщина	Лекція-візуалізація
Тема 10. Харків – центр Слобожанщини	Рольова гра
Тема 14. Духовна культура українського народу	Лекція – діалог
Тема 16. Українська національна кухня	Робота в малих групах, презентації
Тема 17. Українські свята	Дискусії, робота в малих групах, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за 12-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних і практичних занять; має діагностичний характер. Проводиться на кожному занятті. Оцінюється рівень розуміння студентом теоретичного матеріалу, вміння формулювати запитання за темою та давати на нього відповідь, якість підготовки домашнього завдання.

модульний контроль пов'язаний із перевіркою рівня знань, умінь та навичок в обсязі певного розділу чи об'ємної теми навчальної дисципліни, проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіка навчального процесу, має своїм завданням з'ясувати рівень засвоєння навчального матеріалу наприкінці терміну навчання.

Критерії поточного оцінювання знань студентів та модульного контролю наведені в таблиці 10.1.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за 12-бальною системою за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; логіка, структура, стиль викладу матеріалу під час виступів в аудиторії.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У ході оцінювання індивідуальних завдань увага

також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені. Поточний контроль із даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах: активна робота на лекційних заняттях; активна участь у виконанні практичних завдань; активна участь у дискусії та презентації матеріалу на практичних заняттях; проведення поточного тестування; експрес-опитування.

Модульний контроль проводиться 3 рази за семестр, має три рівня складності та проводиться у формі тестування, письмових та усних відповідей на питання та монологічного висловлювання за даною темою.

Таблиця 10.1

**Критерії поточного оцінювання знань студентів
та модульного контролю**

Бали	Оцінка	Умови
10 – 12 балів	Відмінно	Ставиться тоді, коли студент дає абсолютно правильну відповідь, без помилок інформаційного і комунікаційного характеру
7 – 9 балів	Добре	Ставиться тоді, коли студент дає правильну відповідь, але мають місце помилки мовного характеру, тема розкрита неповно або нечітко
4 – 6 балів	Задовільно	Ставиться тоді, коли тема розкрита неповно, порушено комунікаційний зв'язок, логічність викладення
2 – 3 бали	Незадовільно	Ставиться тоді, коли тема не розкрита. Студент не виконав завдання повністю або не може відповісти на запитання

У ході контролю монологічного мовлення слід урахувати, що 12 балів ставиться за розкриття запропонованої теми, за логічність викладу, різноманітність граматичних конструкцій та лексики; 9 балів – за логічне викладення матеріалу, в якому допущені незначні комунікативні та фонетичні помилки; 6 балів – за неповний виклад матеріалу, в якому порушена логічна послідовність, допущені як помилки, що порушують комунікації, так і фонетичні помилки; 3 бали – за повільний темп мови,

нелогічність викладу, неадекватність темі, значну кількість пауз і помилок, допущених у висловлюванні.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку.

Семестровий залік – це форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Залікові завдання охоплюють програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Завданням заліку є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Кожен заліковий білет складається із 2 питань, які дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни. Оцінюється відповідь студента на залікові запитання. Повне оволодіння студентом вивченого матеріалу здійснюється за допомогою додаткових запитань.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Семестровий залік недиференційований і заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни: зараховано/не зараховано.

Зразок залікового білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Підготовче відділення
Навчальна дисципліна "Країнознавство"

БИЛЕТ № 1

Задание 1. Харьков – студенческая столица. Почему так говорят?
Расскажите об университете, в котором Вы сейчас учитесь.

Задание 2. Какие праздники в Украине Вы знаете?

11. Рекомендована література

11.1 Основна

1. Воронова Л. Н. Украина : учеб. пособ. для иностр. граждан подготов. отделения / Л. Н. Воронова. – Х. : ХДАК, 2002. – 64 с.
2. Історія рідного краю (Харківщинознавство) : навч. посіб. / Б. П. Зайцев, В. В. Воропаєва, О. С. Марченко та ін. Ч. 2. – Х. : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. – 179 с.
3. Тексти та завдання з розділу "Слобожанщина" навчальної дисципліни "Краєзнавство" для слухачів-іноземців підготовчого відділення / укл. Н. О. Білик, Т. М. Грищенко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. – 52 с.

11.2. Додаткова

4. Багале́й Д. И. История города Харькова за 250 лет его существования (1655 – 1905) : Историческая монография / Д. И. Багале́й, Д. П. Миллер. В 2-х т. – Х. : Репринт, 1993.
5. Берков В. П. Как мы живем. Пособие по страноведению для изучающих русский язык / В. П. Берков, А. В Беркова, О. В Берков. – СПб : Златоуст, 2002. – 116 с.
6. Довгань Г. Д. Страноведение : справочник / Г. Д. Довгань, А. И. Сиротенко, А. Г. Стадник. – Х. : Веста : Изд-во "Ранок", 2007. – 480 с. : ил.
7. До історії міста Харкова: Будівництво, промисловість, наука / упор. О. В. Балишева, А. О. Алексеєнко. – Х., 2004. – 96 с.
8. Дубович І. А. Країнознавчий словник-довідник. / І. А. Дубович. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 839 с.

9. Дьяченко Н. Т. Улицы и площади Харькова: очерк / Н. Т. Дьяченко. – Х. : Прапор, 1977. – 272 с.
10. Зайцев Б. В. Історія рідного краю (Харківщинознавство) : навч. посіб. / Б. В. Зайцев, В. В. Скирда, В. В. Воропаєв. – Х. : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. – 264 с.
11. Коваленко А. Запрошуємо до України! / А Коваленко. – Тернопіль : Вид-во "Лібра Терра", 2011. – 132 с.
12. Писарчик Н. Ю. Мы похожи, но мы разные. / Н. Ю Писарчик, Ю. Е. Прохоров. – СПб. : "Златоуст", 1998. – 104 с.
13. Саппа Н. Н. Харьковщина заповедная: путеводитель / Н. Н. Саппа. – Х. : Прапор, 1987. – 115 с.
14. Скоробчатов А. В. Харків у часи німецької окупації (1941 – 1943). / А. В. Скоробчатов. – Х. : Прапор, 2006. – 367 с.
15. Соловьев Н. Н. Мемориальный комплекс Славы в Харькове: фотоочерк / Н. Н. Соловьев. – 6-е изд. с изм. – Х. : Прапор, 1988. – 56 с.
16. Тараненко В. В. Харків. Перші кроки : навч. посіб. з читання за матеріалами місцевого країнознавства для іноземних студентів / В. В. Тараненко, Л. Є. Солодова, Т. Г. Доценко. – Х. : ХНАДУ, 2011. – 140 с.
17. Украина. Все, что стоит увидеть. – Х. : Альбатрос, 2011. – 272 с. : ил.
18. Харьков : путеводитель / рук. проекта Н. Поднякова ; Авт.-сост. : С. Посохов, О. Денисенко, И. Байда и др. ; фото В. Бысова, Л. Литвина. – Х. : Золотые страницы, 2004. – 176 с.
19. Харків. 350 : фотоальбом / проект В. Царан, В. Бисов, С. Ген. – Х. : Золотые страницы, 2003. – 159 с.
20. Чернова М. В. Памятник Т. Г. Шевченко в Харькове. Фотоочерк / М. В. Чернова. – Х. : Прапор, 1978. – 46 с.
21. Шкодовский Ю. М. Харьков вчера, сегодня, завтра / Ю. М. Шкодовский, И. Н. Лаврентьев, А. Ю. Лейбфрейд. – Х. : ФОЛИО, 2002. – 207 с.
22. Юрченко О. А. Страноведение: Украина : курс лекций для студентов-иностранцев подгот. фак. / О. А. Юрченко. – К. : МАУП, 2004. – 67 с.
23. 500 влиятельных личностей. Харьков – 350 / гл. ред. А. Серебряков. – Х. : Восточно-Украинский биографический институт, 2004. – 511 с.

11.3. Інформаційні ресурси

24. Національна бібліотека України імені Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>.

25. Полнотекстовая интернет-библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.rus.ec>.

26. Русская виртуальная библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rvb.ru/>.

27. Викитека [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikisource.org>.

28. ImWerden – некоммерческая электронная библиотека. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.imwerden.de>.

11.4. Методичне забезпечення

29. Крутовая Л. Ф. Методические указания по русскому языку "Харькови Слобожанщина" / сост. : Л. Ф. Крутовая, И. П. Дроздова, И. Н. Золотарева. – Х. : ХГАГХ, 1999. – 64 с.

30. Методические указания для практических и самостоятельных занятий по курсу "Страноведение" для иностранных учащихся подготовительного отделения гуманитарных, инженерно-технических, инженерно-экономических и биологических специальностей / сост. : И. В. Вальченко, О. Л. Лубяная, Т. А. Плотникова ; под ред. И. В. Вальченко; Харьк. нац. акад. город. хоз-ва. – Х. : ХНАГХ, 2010. – 80 с.

31. Страна, в которой мы живём (страницы истории Украины) : методические указания для самостоятельной работы иностранных студентов подготовительного факультета / сост. : Н. И. Пчельников и др. – Х. : ХИИГХ, 1992. – 110 с.

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	11
5. Теми лекцій та приклади лекцій.....	14
6. Теми практичних занять.....	21
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	24
7. Самостійна робота.....	37
7.1. Індивідуальне завдання.....	41
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики.....	42
8. Індивідуально-консультативна робота.....	49
9. Методи навчання.....	49
10. Методи контролю.....	52
11. Рекомендована література.....	55
11.1. Основна.....	55
11.2. Додаткова.....	55
11.3. Інформаційні ресурси.....	57
11.4. Методичне забезпечення.....	57

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"КРАЇНОЗНАВСТВО"
для слухачів підготовчого відділення**

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладач **Некрилова** Олена Леонідівна

Відповідальний за випуск *Черемська О. С.*

Редактори: *Бутенко В. О.*
Зобова З. В.

Коректор *Ковальчук М. А.*

План 2015 р. Поз. № 142 ЕВ. Обсяг 59 с.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*